

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 679/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen opiskelijoiden valtakunnallisista ja yhteismitallisista soveltuvuuskokeista SORA-tutkinnoissa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sari Sarkomaan /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 679/2016 vp:

Mihin toimiin ryhdytään kansallisten ja yhteismitallisten soveltuvuuskokeiden luomiseksi ns. SORA-tutkintoihin,

mihin toimiin ryhdytään opettajien työpaikalla suorittaman ohjauksen riittävyyden ja laadun varmistamiseksi,

mihin toimiin ryhdytään tarkoituksenmukaisen opintojen aikaisen opiskelijan soveltuvuuden arvioinnin kehittämiseksi ja esille tulevaan soveltumattomuuteen puuttumiseksi,

mihin toimiin ryhdytään ns. SORA-lainsäädännön arvioimiseksi ja uudistamiseksi ja

mihin toimiin ryhdytään riittävän opiskelun aikaisen päihdeseulan käyttöön ottamiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

SORA-lainsäädännön uudistaminen käynnistetään opetus- ja kulttuuriministeriössä vuoden 2017 aikana. SORA-säädöksiä tullaan tarkastelemaan jatkossa kokonaisuutena. Erityisesti selvitetään, miltä osin nykyiset ongelmat koskevat säännösten sisältöä, miltä osin niiden soveltamista ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Voimassa olevat säännökset ovat tulleet voimaan vuoden 2012 alusta. Lakimuutoksia käsitelleessä perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 60/2010 vp) on kiinnitetty erityisesti huomiota siihen, että säännökset eivät saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa hakijoita ja opiskelijoita eriarvoiseen asemaan sairauden tai vamman perusteella. Toisaalta turvallisuusvaatimukset ovat kuitenkin hyväksyttävä peruste hakijan valitsematta jättämiselle tai opiskeluoikeuden peruuttamiselle. Myös hakijan oikeusturvan kannalta on tärkeää jo hakuvaiheessa mahdollisimman tarkasti selvittää hakijan soveltuvuus alalle, jotta hakija ei tulisi valituksi sellaiseen koulutukseen, jonka työtehtävissä hän ei voi terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi toimia.

Valviralta saatujen tietojen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön päihdeongelmat ovat lisääntyneet. Vakava huumausaineongelma tai päihderiippuvuus voi vaikuttaa merkittävästi henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn. Koulutuksen järjestäjällä on oikeus määrittää henkilö terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin ja

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 679/2016 vp

saada lääkärin lausunto, josta ilmenee tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvion opiskelijan toimintakyvystä. Ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen lainsäädännön voimassa olevat huumausainetestausta koskevat säännökset vastaavat yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä.

Tulee kuitenkin myös muistaa, että työnantajien vastuulla on varmistaa henkilöstön osaaminen ja soveltuvuus tehtäviinsä sekä Valviran tehtävä valvoa terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja toimintayksiköiden toimintaa sekä julkisessa että yksityisessä terveydenhuollossa. Näin ollen terveydenhuollon ammattihenkilöiden soveltuvuus alalle tulee opiskelijavalintojen ja opintojen lisäksi arvioitavaksi myös työhönottotilanteessa ja ammattihenkilön toimintaa valvottaessa.

Opetushallitus on edistänyt SORA-säädösten ja määräysten toimeenpanoa ammatillisen koulutuksen tiedotus- ja koulutustilaisuuksissa. Lisäksi se on päivittänyt SORA-säädöksiä koskevat ammatillisten perustutkintojen sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet 1.8.2015 voimaan tulleiden ammatillista peruskoulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskevien säädösten mukaisesti. Aikuiskoulutuksessa SORA-säädösten toimeenpanoa on tuettu mm. näyttötutkintojen järjestämisedellytysten arvioinneilla. Myös uudistettu SORA-opas (2015) on päivitetty tukemaan koulutuksen ja tutkinnon järjestäjiä lainsäädännön toimeenpanoa ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen reformissa tullaan myös SORA-säädösten osalta tarkastelemaan niiden toimivuutta osana laajempaa ammatillisen koulutuksen kontekstia. Opetushallinto on myös mukana STM:n SORA-säädösten toimeenpanoa tukevassa koulutus suunnittelussa, jonka tavoitteena on edistää terveyden- ja opiskelijahuollon henkilöstön osaamista ja eri toimijoiden yhteistyötä.

Osana ammatillisen koulutuksen reformia uudistetaan ammatilliseen koulutukseen hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen. Uudistaminen edellyttää olemassa olevien käytäntöjen toimivuuden arviointia. Tämä koskee myös pääsy- ja soveltuvuuskokeita osana haku- ja valintamenetelyjä. Tässä yhteydessä arvioidaan myös miten SORA-lainsäädännön mukaisissa asetuksella määritellyissä SORA-tutkinnoissa voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon opiskelijoiden soveltuvuus koulutukseen hakeutumisvaiheessa niin, että opiskelijan soveltumattomuuteen voidaan puuttua mahdollisemman varhain.

Lausuntokierrokselle marraskuussa 2016 lähteneessä luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta on esitetty erilaisia hakeutumista koskevia uudistuksia, jotka osaltaan vähentäisivät soveltumattomien opiskelijoiden valintaa SORA-tutkintoihin. Hakumenettelyistä ja valintaperusteista säädetään pääasiassa asetustasolla ja asetusten valmistelu on parhaillaan käynnissä. Valmistelun yhteydessä on tarkoitus arvioida ja selkeyttää muun muassa pääsy- ja soveltuvuuskokeiden sekä oppimisvalmiuksia mittaavan yhteisen kokeen asemaa SORA-tutkintojen opiskelijavalinnassa. Myös ammatillisen koulutuksen lainsäädännön henkilökohtaistamisessa suoritettavan tutkinnon valinnan uudelleen arviointi ja ohjaus edelleen soveltuvaan tutkintoon ovat lakiluonnoksessa tukemassa yksilön soveltuvuuden huomioon ottamista. Jatkuva haussa hakeutuvien osalta arvioitaisiin jo hakeutumisvaiheessa soveltuva tutkinto. Esityksen mukaan tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi voidaan ottaa hakija, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan edellytykset tavoitteena olevan osaami-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 679/2016 vp

sen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. Pääsääntönä tulee SORA-säännösten mukaan olla esteettömyys niin, ettei henkilön terveydentila tai toimintakykyyn liittyvä seikka saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. Toisaalta SORA-säännösten tavoitteena on varmistaa potilaiden ja asiakkaiden turvallisuus, jolloin SORA-säännösten perusteella hakija tulisi jättää valitsematta, jos hänen terveydentilansa tai toimintakykynsä vaarantaa turvallisuutta opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä.

Ammatillisen koulutuksen reformissa lisätään ja tehostaan työpaikalla tapahtuvaa osaamisen hankkimista. Opiskelijalle nimetään ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä vastuullinen työpaikkaohjaaja, jotta voidaan varmistaa edellytykset tavoitteelliselle ja ohjatulle ammattitaidon hankkimiselle työtehtävien yhteydessä. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida, että työpaikka soveltuu yksilön tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen. Myös osaamisen osoittaminen tapahtuu koulutuksen järjestäjän ja työpaikan yhteistyönä niin, että tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukainen osaaminen osoitetaan ja arvioidaan työelämän määrittelemien ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden mukaisesti ja huolehditaan näin yksilön osaamisen laadusta.

Valintaprosessien kehittämällä tavoitellaan aiempaa tehokkaampaa ja tarkoituksenmukaisempaa opiskelijavalintaa, jossa alalle soveltuvuuden arviointi on yksi tärkeä osa. Erilaisia valintakoemenetelmiä on tutkittu erittäin vähän, ja psykologisten testien vaikuttavuudesta opiskelijavalinnoissa on moninaista tietoa. Alalle soveltuvuutta voidaan arvioida monilla tavoin opiskelijavalinnoissa, ja korkeakoulut tekevät valintamenettelyihin liittyvät päätökset tutkitun tiedon perusteella. Ammattikorkeakoulut ovatkin mm. käynnistäneet 2014 yhdessä tutkimus- ja kehittämistyön, jonka tavoitteena on tuottaa yhteinen valintakoemenetelmä sairaanhoitajakoulutukseen. Uuden valintakoemenetelmän kehittäminen vaatii usean eri valintakokeisiin liittyvän osa-alueen tarkastelua. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa hankkeesta syntyviä tuloksia. Ne voidaan kytkeä osaksi opiskelijavalintojen uudistamisen kokonaisuutta, joka kuuluu osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeeseen 3.

Helsingissä 31.3.2017

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen